

Estoonlaste "Padaemandas" lõõmavad ohtlikud kired

Sirje Normet

Estonias on Pjotr Tšaikovski ooperit "Padaemand" lavastatud viiel korral. Viimane, 1957. aasta Aleksander Vineri lavastus, oli kunstnik Eldor Renterile teatris üks esimesi lavakujundusi. Tervelt 47 aastat hiljem tõi Arne Mikk ooperi taas lavale. Ja seda oma juubeliks, kutsudes kunstnikuks taas Eldor Renteri, kes on aastaid olnud Miku loomingupartner.

31. oktoobri etendust dirigeeris Eri Klas. Peaosades laulsid Riia ooperi solistid Inesa Galante (Liisa) ja Aleksandrs Antonenko (Hermann). Kaasa tegid estoonlased Riina Airene (Krahvinna), Rauno Elp (Jeletski), Mati Palm, Vaike Kiik, Merle Silmato jt.

Ooperile kirjutas Pushkini "Padaemanda" ainetel libreto Tšaikovski vend, populaarne näitekirjanik Modest Tšaikovski. Samal teemal on veelgi oopereid kirjutatud, kuid Tšaikovski ooperi populaarsust pole neist ükski ületanud. Hämmastav fakt on see, et "Padaemandast" on Viini helilooja Suppe teinud isegi opereti. Pole kunagi kuulnud, et keegi oleks enne või pärast teda kolme peategelase surmaga lõppevat lugu operetiks suutnud veremida. Kuigi kaardimäng ja sellega seotud kired annavad mängulist materjali ohtrasti.

Pushkin oli ka ise kirklik mängur - nii elus kui ka loomingus. Kuid tema pani oma naudingute püramiidi tippu siiski armastuse. Ta on kirjutanud: "Elu naudingutest taganeb muusika ainult armastuse ees, kuid ka armastus on meloodia." Suur eluteatri-mängur Peeter I eelistas kaardimängule malet, hilisemad vene monarhid elasid oma mängukirge välja juba eelkõige kaardimängus. Eriti suured kaardimängusõbrad olid Katariina II ja tema armastatu vürst Potjomkin. Ka Tšaikovskile endale polnud kaardimäng võõras, kuigi tema nõrkuseks kujunes kahjuks hoopis alkohol.

"Padaemanda" üheks peategelaseks on kaardimäng "Vaarao". Selle veidi salapä-

rased Pushkini-aegse kaardimängu reeglid pole täpselt teada, aga on üpris tõenäoline, et selles blufiti sama palju kui pokkeris. Pushkin vihjab ilmselt ka Venemaal tuntud mängudele "Tsõgan-ka" ja "Damka", kus eriliseks kaardiks on padaemand, millega polnud võimalik midagi lüüa, kuid ka teda ei saanud lüüa - ta lihtsalt ootas, kuni ta jäi ainsana kätte.

Arne Miku "Padaemanda" lavastus on hästi õnnestunud. Pisidetailideni läbi mõeldud tõlgendus toob hästi esile peategelaste traagilise armukolmnurga - Liisa, Hermann ja "Vaarao". Kogu pikk kolmevaatuseline etendus polnud hetkekski igav, liikus hea rütmi ja tunnetusega traagilise lõplahenduse suunas. Hermann viimased sõnad Liisa varjukuju poole enne surma, "Andesta, mu kaunitar, mu jumalanna!", olid tõeliselt sisendusjõulised.

Ka teised ooperi olulised sõlmpunktid olid lavastuslikult hästi lahendatud. Krahvinna surmastseen ja interludiumitena mõjunud Suveaia- ning mängupõrgustseenid olid nii muusikaliselt kui ka tõlgenduslikult veenvalt esitatud. Meeldivalt üllatasid Valentina Taluma ja Merle Silmato "Pastoraalis" ning kooriartistid tantsulistest episoodides.

Eestis on Tšaikovski muusikat alati armastatud. Tema teoseid mängitakse meil tihti ja suure menuga. Ka Tšaikovskile meeldis Eestis. 1867. aastal puhkas ta Haapsalus, kus ta kirjutas oma klaveripalade tsükli "Mälestusi Haapsalust". Tema viimast, 6. sümfoonia üks peateemadest on tu-

Padaemand - mäng elu, armastuse ja surmaga.

HARRI ROSPU/Estonia foto

letatud eesti rahvalaulust "Kallis Mari". 1891. aastal kirjutas ta pärast paaripäevast külaskäiku oma Tallinna asekuuberneri vennale: "Reisi Tallinnasse võiksin ma meenutada kui meeldivat unenägu..."

Ka Tšaikovski enda elu on täis legende. Ta dirigeeris ise oma viimast, 6. sümfoonia ja suri samal esiettekan-

de öhtul. Tema surmaga seoses liiguvad muusikamaailmas ringi mitmed versioonid - enesetapust kuni helilooja mürgitamiseni välja. Ütleb ju Tšaikovski ise oma lemmikpeategelase Hermann mängepõrgu-aarias, et mis see elu siis muud on kui üks suur mäng. Mäng elu, armastuse ja surmaga.